

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntönnö 27.6.2018

Hallituksen esitysluonnos laiksi kuntarakennelain muuttamisesta

Kuntalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset harkinnanvaraisesta yhdistymisavustuksesta. Avustusta voitaisiin myöntää, mikäli kuntien yhdistymisessä on mukana vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva kunta. Avustuksen määrä on valtioneuvoston harkinnassa ja sen määrä on sidoksissa taloudellisissa vaikeuksissa olevan kunnan uudelle kunnalle aiheuttamiin taloudellisiin vastuisiin.

Lausunto

Kuntarakennelain muutoksella (20.11.2015/1335) kumottiin kuntarakenneuudistuksen toteuttamiseen liittyvät säännökset. Yhdistymisavustuksia ja valtionosuuksien vähenemisen korvaamista koskevat säännökset olivat muutettuina voimassa koskien vielä 1.1.2017 toteutettavia kuntaliitoksia. Kumottuja yhdistymisavustuksia ja valtionosuuksien korvaamista koskevat vastaavat säännökset ovat olleet aina kuntarakennelaissa ja sitä edeltäneessä kuntajakolaissa.

Nyt esitetyllä muutoksella avustus palautetaan kuntarakennelakiin, mutta rajoittaen sen maksaminen vain ns. kriisikuntaliitoksiin. Valtionosuuksien menetyksiä ei esitetä korvattavaksi. Maksetut yhdistymisavustukset vähentäisivät kuntien valtionosuuksien yhteismäärää.

Yhdistymisavustuksen yleiskatteellisuus, määrä ja kriteerit tulee määritellä laissa

Hallituksen esitysluonnoksessa yhdistymisavustuksen maksaminen edellyttää liittyvän kunnan laissa mainituin kriteerein määriteltyä vaikeaa taloudellista asemaa. Avustuksen käyttötarkoitus on sidottu uuden kunnan taloudellisen vahvistamiseen. Avustuksen määrään vaikuttaa liittyvän kunnan aiheuttamat taloudelliset vastuut ja niiden vaikutus uuden kunnan taloudelliseen asemaan.

Yhdistymisavustusta ei tule kohdistaa tiettyihin taloutta vakauttaviin toimenpiteisiin. Uuden kunnan talous on aina kokonaisuus, ja avustus tulee myöntää yleiskatteellisena. Toimenpideohjeinen avustus ja sen käytön seuranta aiheuttaisi turhaa byrokratiaa.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan kunnalle maksetaan kriteerien täytyessä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Koska avustuksen määrä on harkinnanvarainen ja sen maksaminen on sidottu valtion talousarvion määrärahaan, tulee lain sananmuotoa muuttaa siten, että yhdistymisavustusta voidaan maksaa. Luonnoksessa lain sanamuoto on harhaanjohtava.

Esitystä on myös täsmennettävä siten, että kriteerit, joilla arvioidaan vaikutuksia uuden kunnan taloudelliseen asemaan, kirjataan lakiin. Jo kuntaliitosselvityksen alkuvaiheessa on tärkeää tietää yhdistymisavustuksen taso. Muussa tapauksessa yhdistymisavustuksen määrästä saattaa tulla neuvottelujen etenemisen ehto ja kiistakysymys.

Kuntaliitostilanteissa ongelmaksi on viime aikoina muodostunut kriisikunnan pakkovastaanottaminen ei niinkään sen pakkoliittäminen. Tämän vuoksi liitoksesta aiheutuvat kustannukset tulisi korvata vastaanottavalle kunnalle täysimääräisesti. Kysymys on perustuslain mukaisten sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisesta kuntatasolla, josta vastuu myös kuntaliitostilanteissa on viime kädessä valtiolla. Kun valtio määrää jonkun kunnan vastaanottamaan kriisikunnan, tulisi tuon kunnan saada liitoksesta yhdistymisavustus, joka kattaa yhdistymisestä aiheutuvat kustannukset

Valtionosuuksien menetyksen korvauksilla on ollut suuri merkitys yhdistymisen toteutumiselle ja valtionosuuksien menetysten korvaukset tulisi palauttaa.

Yhdistymisavustuksia ei saa vähentää kuntien valtionosuuksien laskentapohjista

Kuntaliitokset ja niiden toteuttamista edistävät avustukset ovat aina rajattuja ja kertaluonteisia tapahtumia. Niitä ei tule kytkeä kuntien valtionosuusjärjestelmään siten, että maksetut avustukset vähentäisivät kunnille maksettavia valtionosuuksia kokonaisuutena.

Yhdistymisavustuksia myös vapaaehtoisiin kuntaliitoksiin

Esitetty muutos kuntarakennelakiin on edellä mainituin täsmennyksin välttämätön, mutta ei riittävä.

Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää vapaaehtoisia kuntaliitoksia. Otta-en huomioon hallitusohjelman sekä kuntarakennelain mukaiset kuntajaon kehittämisen tavoitteet, on jatkossakin välttämätöntä, että myös vapaaehtoisia ja muita kuin taloudellisiin vaikeuksiin liittyviä kuntaliitoksia edistetään yhdistymisavustuksilla ja korvauksilla valtionosuuksien vähenemisestä. Tästä tulisi käynnistää erillinen valmistelu.

SUOMEN KUNTALIITTO

Arto Sulonen
johtaja, lakiasiat

Kirsi Mononen
johtava lakimies